

Nr 302.

Godkänd av första kammaren den 27 maj 1930.

Godkänd av andra kammaren den 27 maj 1930.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 4—6, 8 och 12—15 i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.

(Bankoutskottets utlåtande nr 47.)

Till KONUNGEN.

I en till riksdagen avlåten, den 19 mars 1930 dagtecknad proposition nr 265 har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet förda protokoll över jordbruksärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 4—6, 8 och 12—15 i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank och till förordning om ändrad lydelse av §§ 4, 5, 7—9, 14, 17 och 18 i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 11) angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efter rättelse lända;

dels ock besluta, att från riksgäldskontoret skola till Sveriges allmänna hypoteksbank såsom dess grundfond, emot det att banken återbär tidigare för nämnda ändamål tillhandahållna obligationer, överlämnas svenska statens fyra och en halv procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av 60,000,000 kronor med rätt för banken att enligt bestämmelserna i förordningen angående banken förfoga över obligationerna.

Av utredningen i ärendet framgår, att frågan om utvidgning och förbättring av den primära jordbruksfastighetskrediten sedan rätt lång tid stått på dagordningen. I denna fråga begärde 1927 års riksdag en allsidig utredning. Den uppfattning om behovet av större möjligheter till utnyttjande av den primära jordbrukskrediten, som låg till grund för riksdagens beslut, synes genom

den nu föreliggande utredningen hava blivit bestyrkt. På grund av gällande tämligen snäva gränser för hypoteksinstitutionens utlåningsverksamhet har den fasta primärkrediten, enligt vad i propositionen angivna siffror utvisa, i vissa delar av landet — särskilt de skogrikare — endast kunnat tillgodogöras i relativt ringa omfattning, i följd varav jordbruksnäringen nödgats för sin kapitalanskaffning anlita andra, oförmånligare utvägar. Med hänsyn bland annat till jordbrukets minskade ekonomiska bärkraft torde det vara av vikt, att åtgärder vidtagas, varigenom den billigare och för jordbruket särskilt lämpade primärkrediten, såvitt sig göra låter utan fördyring av krediten, i ökad omfattning kommer denna näringsgren tillgodo. Beaktas bör även, att den senaste utvecklingen på jordbrukets område medfört behov av nya kapitalinvesteringar och därmed också ökat jordbrukets kreditbehov. Vid nu angivna förhållanden finner riksdagen goda skäl föreligga för vidtagande av anordningar till utvidgning i lämplig omfattning av ifrågavarande kredit.

Den i ärendet föreliggande sakkunnigutredningen och det därpå grundade, i propositionen framlagda förslaget har, i anslutning till vad som uttalades av 1927 års riksdag, tagit till främsta föremål frågorna om möjlighet till belåning av växande skog jämte därmed sammanhängande förhållanden samt om höjning av den för hypoteksinstitutionen procentuellt bestämda maximigränsen för egendomsbelåning.

Vad skogsbelåningen angår, delar riksdagen de sakkunnigas uppfattning, att det ur såväl privatekonomisk som det allmännas synpunkt skulle vara till gagn att bereda tillgång till en ordnad, billig och fast skogskredit. Uppenbarligen är emellertid en oundgänglig förutsättning härför, att nödiga garantier kunna skapas för bevarande av skogens värde såsom pant under hela lånetiden. Då nuvarande möjligheter för kreditgivare att förhindra avverkning, som kan äventyra säkerheten för lånet, icke kunna anses innebära tillräcklig trygghet i sådant avseende, hava särskilda åtgärder föreslagits till undanröjande av detta hinder för en ordnad skogsbelåning. Berörda åtgärder gå ut på, att låntagaren i och för skogsvärdets vidmakthållande skulle förbinda sig att under erforderlig tid ställa sig till efterrättelse de bestämmelser beträffande skogens avverkning, som kunna finnas behöfliga, samt att till tryggande av dessa bestämmelsernas iakttagande fastställelse av desamma skulle meddelas genom en föreskrift av vederbörande skogsvårdsstyrelse, vilken jämväl skulle övervaka bestämmelsernas iakttagande. Föreskriften skulle bliva gällande oberoende av växlingar i äganderätten till den belånade egendomen och till sin verkan i stort sett likställas med föreskrift om avverkning, meddelad jämlikt gällande skogsvårdslag.

De nu angivna förutsättningarna för skogsbelåningen skulle åvägabringas genom lagstiftning, vartill förslag framlagts i särskild proposition (nr 218). I särskild skrivelse anmäler riksdagen, att riksdagen bifallit Eders Kungl. Maj:ts i nämnda proposition framlagda förslag.

Såvitt riksdagen kunnat finna, skulle genom den sålunda antagna lagstiftningen skapas en grundval av sådan beskaffenhet, att därpå skulle kunna uppbyggas en ur olika synpunkter tillfredsställande skogskredit.

Enligt det i denna skrivelse avsedda förslaget skulle skogsbelåningen inordnas såsom ett led i hypoteksinstitutionens vanliga långivning. Särskild obligationsserie skulle alltså icke förekomma för den nya kreditformen. Skogsbelåningen skulle ej heller i övrigt föranleda någon organisatorisk uppdelning av institutionens verksamhet. Särskild förbindelse skulle ej erfordras för lånebelopp, grundat å skogens andel i egendomsvärdet. Till vad sålunda föreslagits i fråga om skogskreditens organisation vill riksdagen giva sin anslutning. Genom en sådan lösning skulle bland annat vinnas, att den primära jordbruksfastighetskreditens organisation skulle komma även skogsbelåningen till godo.

Med avseende å belåningsunderlagets omfattning innebär det föreliggande förslaget, att kreditobjektet icke skulle, såsom tidigare ifrågasatts, begränsas till skogsmarken samt yngre skog utan att hela produktionsenheten, d. v. s. såväl skogsmarken som all därå växande skog, skulle göras till föremål för krediten. De till stöd för denna ståndpunkt anförda principiella och praktiska skälen finner riksdagen för sin del övertygande.

En viktig angelägenhet vid skogsbelåningens ordnande utgör frågan om skogsvärdets fastställande. Härutinnan bygger förslaget på de vid fastighetstaxering gällande grunderna. För att stärka kreditens ställning utåt och göra värderingen enkel samt försiktigt avväga grunden för utlåningen har föreslagits, att skogsmarkens och skogens värde icke skulle få beräknas högre än till därå vid senaste taxering fastställda värden. Värderingen skulle alltså i allmänhet inskränkas till en med ledning av tillgängliga handlingar verkställd kontroll av de faktorer, vilka tillsammans grunda taxeringsvärdet. Med hänsyn till att efter senaste taxering avverkning kan hava ägt rum utöver vad som motsvarar tillväxten, skulle emellertid skyldighet stadgas för vederbörande hypoteksförening att alltid göra sig underrättad om förhållandena härutinnan.

Vad sålunda föreslagits i fråga om skogsvärdets fastställande synes riksdagen ägnat att skapa möjligast enkla former för värderingen. Det vill också synas, som om vid utformande av förslaget i denna del erforderlig hänsyn tagits till det för hela jordbrukskreditinstitutionens ställning viktiga kravet på tillbörlig försiktighet vid uppskattning av låneobjektets värde.

I fråga om tillvägagångssättet för ernående av den kontroll å skogstillgången, som enligt vad nyss anförts måste ingå som ett led i värderingen, hava de sakkunniga ifrågasatt viss direkt medverkan av de hos skogsvårdsstyrelserna anställda länsskogvaktarna. Häremot hava, på sätt i propositionen närmare omförmäls, erinringar blivit framställda. Lika med föredragande departementschefen finner riksdagen visst fog föreligga för dessa erinringar. Det torde därför, såsom departementschefen framhållit, böra bliva beroende av skogsvårdsstyrelsernas prövning, huruvida och under vilka former biträde från styrelsernas sida bör lämnas för upplysningar rörande förändringar i skogstillgången.

Förslaget innehåller vidare, att såsom obligatoriskt villkor för beviljande av kredit å skog skulle stadgas brandförsäkring av skogen. Riksdagen finner detta villkor befogat såsom ett komplement till övriga föreslagna åtgärder för

säkerställande av skogspantens värde. Jämväl med tanke på vikten av att allmänhetens förtroende till obligationerna upprätthålles torde en dylik föreskrift vara ofrånkomlig.

Vad härefter angår frågan om höjning av hypoteksinstitutionens belåningsgräns, har tidigare ifrågasatts en höjning av denna gräns till 60 procent av egendomsvärdet. Även nu har det ansetts möjligt att utan ogynnsam inverkan på villkoren för hypoteksbankens inlåning eller nämnvärd ökning av risken för hypoteksföreningarna vidtaga viss höjning av maximigränsen för belåningen. Med hänsyn till föreliggande förhållanden har man emellertid i förslaget stannat vid en ökning av belåningsmöjligheterna upp till en maximigräns av 55 procent av egendomsvärdet. Denna maximigräns skulle å andra sidan göras enhetlig för all belåning och således tillämpas jämväl å det på skogen belöpande värdet.

Även riksdagen anser för sin del en höjning av belåningsgränsen vara möjlig. Härvid torde det dock vara nödvändigt att framgå med stor försiktighet. Hänsyn måste i främsta rummet tagas till nödvändigheten att undvika en fördyring av primärkrediten. Särskilt må härutinnan bemärkas, att en utvidgning av denna kredit samtidigt skulle äga rum genom skogsbelåningens införande, varvid den högre belåningsgränsen skulle gälla för hela egendomsvärdet. Med beaktande av vad nu anförts torde enligt riksdagens förmenande en större höjning än till 55 procent icke vara tillräddig. En ökning upp till denna gräns läser dock utan risk kunna vidtagas, så mycket hellre som enligt propositionen samtidigt med belåningsgränsens höjning skulle genomföras vissa särskilda åtgärder till stärkande av hypoteksinstitutionens ställning. Riksdagen finner alltså den föreslagna maximigränsen vara väl avvägd. Uppenbart är emellertid, att verkningarna av en höjning av belåningsgränsen väsentligen äro beroende på huru institutionens verksamhet handhaves och måhända i främsta rummet på belåningsvärdenas fastställande.

Vad angår nyss antydda åtgärder till ytterligare stärkande av hypoteksinstitutionens ställning, skulle dessa i främsta rummet bestå i en ökning av hypoteksbankens grundfond från 30 till 60 miljoner kronor samt i införandet av en bestämmelse, enligt vilken hypoteksbankens utelöpande obligationer icke vid något tillfälle finge överstiga tio gånger beloppet av grundfonden. Vidare skulle såsom obligatoriskt villkor för utlåning stadgas en redan nu av hypoteksföreningarna i allmänhet iakttagen regel, att vid egendomsbelåning säkerheten skulle utgöras av bottenintekning, varjämte vissa bestämmelser skulle införas beträffande bankens äldre obligationer i syfte att bibehålla nuvarande obligationsinnehavares ställning oförändrad.

Vad den föreslagna ökningen av grundfonden angår, kan det måhända ifrågasättas, huruvida en ökning av fonden till förslaget belopp kan anses oundgängligen erforderlig. Med hänsyn till vad nyss anförts om nödvändigheten att tillse, att allmänhetens förtroende till hypoteksinstitutionen icke genom höjningen av belåningsgränsen försvagas, har riksdagen likväl ansett sig böra biträda förslaget. Vad i övrigt i nu förevarande syfte ifrågasatts har icke givit riksdagen anledning till erinran.

På sätt i propositionen föreslagits bör den ifrågasatta ökningen av hypoteksbankens grundfond ske på sådant sätt, att banken — mot återbärande av den tidigare grundfonden — från riksgäldskontoret erhåller $4\frac{1}{2}$ procent obligationer till ett nominellt belopp av 60 miljoner kronor.

I här ej särskilt berörda delar har riksdagen icke haft något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen har alltså kunnat biträda det i propositionen framlagda förslaget i dess helhet och får sålunda anmäla, att riksdagen, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition,

dels antagit de vid propositionen fogade förslagen till förordning om ändrad lydelse av §§ 4—6, 8 och 12—15 i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank och till förordning om ändrad lydelse av §§ 4, 5, 7—9, 14, 17 och 18 i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 11) angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända;

dels ock beslutit, att från riksgäldskontoret skola till Sveriges allmänna hypoteksbank såsom dess grundfond, emot det att banken återbär tidigare för nämnda ändamål tillhandahållna obligationer, överlämnas svenska statens fyra och en halv procent obligationer, uppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av 60,000,000 kronor med rätt för banken att enligt bestämmelserna i förordningen angående banken förfoga över obligationerna.

Stockholm den 27 maj 1930.

Med undersåtlig vördnad.
